

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT
„ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU**

Cu titlul de manuscris
C.Z.U: 37.011.31(043.2)

BUZENCO Valeria

**CONCEPTUALIZAREA PEDAGOGICĂ A DEZVOLTĂRII
INTELIGENȚEI SOCIALE A CADRELOR DIDACTICE**

Specialitatea 531.01 – Teoria generală a educației

**REZUMATUL
tezei de doctor în științe ale educației**

CHIȘINĂU, 2023

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale „Științe ale Educației”,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Componența Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

- 1. COJOCARU Victoria**, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar,
președintele comisiei, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău
- 2. BOROZAN Maia**, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar,
conducător de doctorat, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău
- 3. ȘLEAHTIȚCHI Mihail**, doctor habilitat în psihologie, profesor universitar,
referent oficial, Universitatea de Stat din Moldova
- 4. GLAVAN Aurelia**, doctor habilitat în psihologie, conferențiar universitar,
referent oficial, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău
- 5. ȘEVCIUC Maia**, doctor în pedagogie, profesor universitar,
referent oficial, Universitatea de Stat din Moldova

Susținerea va avea loc la **8 septembrie, 2023, ora 14.00**
în cadrul Universității Pedagogice de Stat „I. Creangă”,
blocul de studii nr.2, Sala Senatului, str. I. Creangă 1, MD-2069.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate pe pagina web a Universității
Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (www.upsc.md) și pe pagina web a ANACEC
(www.anacec.md).

Rezumatul a fost expediat la 7 august, 2023

Președintele comisiei:

COJOCARU Victoria,
doctor habilitat în pedagogie,
profesor universitar

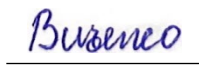
Conducător științific:

BOROZAN Maia,
doctor habilitat în pedagogie,
profesor universitar

Autoare:

BUZENCO Valeria

© Valeria BUZENCO, 2023

CUPRINS

Reperetele conceptuale ale cercetării	4
Conținutul tezei.....	10
Concluzii generale și recomandări.....	27
Bibliografie.....	31
Lista publicațiilor autorului la tema tezei	33
Adnotare (română și engleză)	35

Lista abrevierilor:

în limba română:

IS - Inteligența socială

IE- Inteligența emoțională

ISCD - Inteligență socială a cadrelor didactice

EDD - Educație pentru Dezvoltarea Durabilă

UNESCO - Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură

CP – Cultura profesională

CS - Cultura socială

CECD - Cultura emoțională a cadrelor didactice

PSPCD - Profilul socioprofesional al cadrelor didactice

CSCD - Competențe sociale a cadrelor didactice

VIS – Valori a inteligenței sociale

LE –lot experimental

LC – lot de control

UPSC – Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă”

USARB - Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

în limba engleză:

SI - Social intelligence

EG - Experimental group

CG - Control group

UST - Tiraspol State University

UPSC – “Ion Creanga” State Pedagogical University

USARB – “Alec Russo” State University from Balti

UNESCO - The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

ESD - Education for Sustainable Development

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei de cercetare este justificată de atenția atribuită dezvoltării competențelor sociale în contextul politicilor educaționale naționale și internaționale privind formarea profesională a cadrelor didactice. *La nivel european* se promovează dezvoltarea mobilității sociale a cadrelor didactice [3, p. 32]. În cadrul Conferinței Mondiale privind Educația pentru Dezvoltare Durabilă (EDD), desfășurată la 17-19 mai, 2021, UNESCO prezintă Noul Cadru al EDD în anii 2020-2030, ideea centrală fiind *sporirea calității educației din perspectivă axiologică și formarea profesorilor ca agenți ai schimbării sociale* [4]. Necesitatea studierii inteligenței sociale a cadrelor didactice se explică prin faptul, că *inteligența socială*, ca obiect de cercetare în pedagogie este un fenomen puțin investigat.

În secolul XXI provocările societății contemporane actualizează importanța universității ca factor prioritar în dezvoltarea socială a personalității. Orientate spre asigurarea corelației dintre cultură - știință - învățământ, politicile sociale determină formarea coerentă și distinctă a culturii sociale a profesorilor. În acest context, profesia este un mod de afirmare și integrare, mobil al prestigiului social, integrarea socio-profesională fiind un proces de interiorizare a lumii externe, un proces de asimilare, de valorizare, de însușire a unor valori sociale, educația generațiilor constituind un act de conștiință, iar calitatea educației marchează bunăstarea și existența unei națiuni ca entitate distinctă în configurația regională și mondială [Apud, 5, pp. 1-10]. *Sociologia emoțiilor a devenit aria de interes* pentru pedagogi, psihologi, sociologi, oameni de știință și de cultură [43]. Noile evoluții din sfera cunoașterii științifice a sociologiei emoțiilor implică abordarea capitalului uman din perspectivă socială și reclamă o tratare profundă în sensul relevării valorilor sociale specifice contemporaneității. În Raportul Comisiei Internaționale asupra educației pentru secolul XXI la UNESCO, Delors J. menționa „*educația este un voiaj interior jalonat de cunoașterea științifică prin meditație și exerciții ce asigură dezvoltarea competențelor sociale*” [Apud, 10, p. 32].

Din această perspectivă un rol important în formarea profesională a cadrelor didactice îl au valorile inteligenței sociale promovate în documentele de politici educaționale naționale: *Codul Educației al Republicii Moldova, Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030”* [26], *Agenda de Dezvoltare Globală 2030* [3], *Standardele de formare profesională a cadrelor didactice, Regulamentul cu privire la formarea continuă a adulților* (2017), *Regulamentul de atestare a cadrelor didactice din învățământul general, profesional tehnic și din cadrul serviciilor de asistență psihopedagogică* (2020) etc.

Importanța studierii temei este determinată de oportunitatea dezvoltării inteligenței sociale a cadrelor didactice ca factor al eficientizării și orientării acestora către succesul profesional. Dezideratul vizat rezultă din conținutul documentelor de politici ale educației privind valoarea decisivă a inteligenței sociale pentru formarea profesională a cadrelor didactice: *Cadrul european al competențelor-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții* include competențele sociale ce facilitează participarea activă a profesorilor la viața socială. În *Codul educației* (art. 11) se menționează că „*educația are ca finalitate principală formarea caracterului integru și dezvoltarea unui sistem de competențe sociale ce include cunoștințe, abilități, atitudini și valori ce asigură participarea activă la viața socială*”.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare. Încadrarea temei în preocupările internaționale, naționale, în context inter- și transdisciplinar. În ultimele decenii, *problematika complexă a dezvoltării inteligenței sociale a cadrelor didactice* rămâne în atenția cercetătorilor atât în context național și pe plan global.

În plan internațional, problema *dezvoltării profesionale a cadrelor didactice* din perspectivă socială este studiată de autorii: Thorndike R.L., Stein S. (1937), Sternberg R. J. (1977, 1988, 2018), Емельянов Ю. Н. (1975), Kemper Th. D. (1978), Бобнева М. И. (1979), Gardner H. (1983), Cantor N. și Kihlstrom J. F. (1987), Куницына В. Н. (1995), Михайлова Е. С. (1996), Беловой С. С. (2004), Turner J. (2005) [32], Stets H., J. E. Goleman D. (2006), Albrech K. (2007), Южанинова А. Л. (2010), Turner H. J. și Stets J. E. (2014), Yermentaeyeva A. (2014), Gkonou C., Mercer S. (2017) [29], Kihlstrom J. F., Cantor N. (2020), Taborsky B. (2021), Al-Ayoub, Z., Eliwah, S., Al-Garalleh, F.(2022) [28] și alți autori. **În România** semnificative cercetări privind competențele sociale au semnat autorii: Pavelcu V. (1900-1991), Chelcea S. (2006), Petrescu M. (2011), Jderu G. (2012) [Apud, 35] și alți autori care au abordat valorile inteligenței sociale.

În Republica Moldova problema formării profesionale continue a cadrelor didactice a fost abordată pe mai multe dimensiuni: Șleahțișchi M. descrie rolul cogniției sociale în formarea liderilor [23]; Cojocaru-Borozan M. fundamentează teoretic și metodologic pedagogia culturii emoționale a cadrelor didactice [11]; Cojocaru V. întemeiază științific teoria și metodologia transferului inovațional pentru formarea culturii pedagogice a cadrelor didactice și a referențialului profesional a managerilor [8]; Callo T. prezintă fundamentele pedagogice ale integralității dezvoltării profesionale a cadrelor didactice [Apud, 20]; Silistraru N. fondează conceptul de formare a culturii etnopedagogice a cadrelor didactice [22]; Guțu Vl. elucidează modelul profesionalizării carierei didactice; Glavan A. prezintă

factorii generatori ai calității vieții [14]; Platon I. (2020) studiază inteligența socială a adolescenților [19]; Illiciev M. (2023) descrie particularitățile dezvoltării inteligenței sociale la studenți [16]; Șova T. (2013) elucidează managementul diminuării stresului ocupațional al cadrelor didactice [25]; competențele socio-afective se reflectă în studii relevante: inteligența emoțională a studenților (Rusu E., 2013); studiul științific al pedagogiei toleranței și toleranța pedagogică a profesorilor (Țurcan-Balțat L., 2015) [27], paradigma comunicării asertive (Bîrsan E., 2016), particularitățile autoreglării emoționale a educatorilor (Cerlat R., 2016) și alți cercetători care au abordat diverse aspecte ale dezvoltării profesionale a pedagogilor [33], [35], [36], [37], [39], [40], [42], [43].

Cercetătorii în domeniul pedagogiei, psihologiei și filosofiei educației, în special, autorii din zona sociologiei emoțiilor [28], [29], [30], [31], [32] își conjugă eforturile pentru a demonstra că *inteligența socială este de importanță majoră deoarece apare și se dezvoltă pe baza trăsăturilor intelectuale, personale și comunicaționale*, menționând ca fiind una specifică profesorilor - *competența de acțiune cu înțelepciune în relațiile umane*, definită prin *cunoaștere și facilitare socială*, idei dezvoltate și în cercetările lui Goleman D. (2018, p. 84) [15].

Oportunitatea studierii inteligenței sociale este determinată de procesele sociale contemporane caracterizate prin tendințe de confruntare și dezintegrare care se produc pe fonul crizei spirituale ale societății, reflectate și în învățământ. În sensul tradițional sociologic, „*emoțiile sunt privite ca fapte sociale*” [36], ca realități determinate social [33]. Din aceste considerente inteligența socială creează echilibrul necesar managementului emoțiilor în mediul socio-profesional.

Examinarea reperelor teoretice ale cercetării și sinteza experiențelor în domeniu a condus la identificarea următoarelor ***contradicții***:

- între importanța inteligenței sociale a cadrelor didactice reflectată în documentele de politici ale educației și lipsa unor repere conceptuale privind formarea inteligenței sociale la cadrele didactice;
- între recunoașterea competențelor sociale ca standarde profesionale și caracterul incert al demersului metodologic de conceptualizare pedagogică și dezvoltare a inteligenței sociale în procesul de formare profesională a cadrelor didactice;

Contextul socio-educational descris din perspectiva interesului științific pentru conceptualizarea pedagogică a inteligenței sociale generează ***problema cercetării***:

- *Ce fundamente teoretice constituie repere epistemologice în conceptualizarea pedagogică a inteligenței sociale a cadrelor didactice?*
- *Ce componente ar putea fi incluse în structura inteligenței sociale care definesc profilul socioprofesional al cadrelor didactice?*

- *Ce demersuri experimentale pot fi valorificate pentru dezvoltarea inteligenței sociale în procesul de formare inițială și continuă a cadrelor didactice?*

Scopul investigației: conceptualizarea pedagogică a inteligenței sociale, elaborarea și validarea experimentală a Programului de dezvoltare a inteligenței sociale a cadrelor didactice pentru sporirea șanselor de adaptare și integrare în perspectiva construcției unei cariere de succes.

Ipoteza cercetării: Dezvoltarea inteligenței sociale a cadrelor didactice va fi posibilă, dacă: vor fi determinate din perspectivă pedagogică reperetele conceptuale ale cercetării ce definesc evoluția termenului științific de inteligență socială a cadrelor didactice; vor fi identificate exigențele privind dezvoltarea inteligenței sociale în procesul de formare profesională inițială și continuă a cadrelor didactice; vor fi elucidate interferențele semantice ale valorilor inteligenței sociale și ale culturii emoționale în contextul problematicii formării profesionale a culturii pedagogice; va fi descris profilul socioprofesional al cadrelor didactice prin studiu experimental al nivelurilor de dezvoltare a inteligenței sociale; va fi conceptualizat din perspectivă pedagogică *Modelul teoretic al inteligenței sociale a cadrelor didactice*; va fi elaborat și implementat *Programul de dezvoltare a inteligenței sociale pentru sporirea șanselor de adaptare și integrare a cadrelor didactice*.

Obiectivele cercetării:

1. determinarea reperelor conceptuale ce definesc evoluția termenului științific de inteligență socială a cadrelor didactice;
2. identificarea exigențelor privind dezvoltarea inteligenței sociale în procesul de formare profesională inițială și continuă a cadrelor didactice;
3. elucidarea interferențelor semantice ale valorilor inteligenței sociale și ale culturii emoționale în contextul formării profesionale a cadrelor didactice;
4. cercetarea experimentală a nivelurilor de dezvoltare a inteligenței sociale necesară pentru descrierea profilului socioprofesional al cadrelor didactice;
5. elaborarea Modelului teoretic al inteligenței sociale a cadrelor didactice;
6. elaborarea și implementarea Programului de dezvoltare a IS a cadrelor didactice;
7. edificarea unui cadru teoretic particular și noi cunoștințe științifice specifice dezvoltării inteligenței sociale a cadrelor didactice.

Metodologia cercetării este reprezentată de: conceptul de *inteligentă socială* (Kihlstrom, John F., Cantor N., 2020); interpretarea IS ca - *trăsătură de personalitate* (Moss, Hunt, 1927, Thorndike, 1937, Vernon, 1933), definirea IS ca - *judecată socială* (O'Sullivan, Guilford, De Mille, 1965), aprecierea IS ca - *interpretare a indicațiilor și a reglementărilor sociale* (Cantor, Kihlstrom, 1987), estimarea IS ca - *abilități de rezolvare a problemelor și de cunoaștere a aspectelor*

sociale (Barnes, Sternberg, 1989), rezumarea IS la - *competențe interpersonale* ce asigură eficiența comportamentului social (Bar-On, 2005); conceptul de *inteligența socială a cadrelor didactice* (Gini, 2006); teoriile despre funcțiile sociale ale emoțiilor (Guilford J. P. 1975, Cantor N. și Kihlstrom J. F. 1987, Greenspan S. I. 1997, Shilling Ch. 2002, Hochschild A. R. 1983-2003, Goleman D. 2007, Turner H. J. și Stets J. E. 2005, 2014); teoriile sociologice ale emoțiilor (Jderu G., 2012 [17]) (teoria muncii emoționale (Hochschild A. R.); *teoria energiilor emoționale* (Collins R.), *teoria maximizării afective* (Hammond M.) etc., Iluț P. (2009): *teoria evoluționistă* care demonstrează că *emoțiile sunt construcții socioculturale*; teoria culturii emoționale, metodologia cercetării, tehnologia dezvoltării culturii emoționale și fondarea Pedagogiei culturii emoționale ca nouă știință a educației (Cojocaru-Borozan M., 2010-2023) [10], [11]; conceptul de *cultură socială* (Semnrau Th, Ambos T. și Kraus S., 2016); Modelul educației bazată pe inteligență emoțională (Goleman D., 2018) [15] și alți autori care au contribuit la dezvoltarea paradigmei actuale a inteligenței sociale a cadrelor didactice.

Sinteza și justificarea metodologiei de cercetare științifică se referă la proiectarea/elaborarea și aplicarea următoarelor metode de investigație: teoretice – documentarea științifică, recursul la istorie, metoda modelării pedagogice, inventarul de reflecții valorice, metodele analitico-sintetice, metode experimentale – experimentul pedagogic, conversația, observația, testarea, metode de prelucrare matematică și analiza calitativă a datelor experimentale. În demersul investigațional și experimental sunt analizate concepții, teorii, abordări științifice, modele și concepte interpretate din perspectiva științelor educației.

Noutatea și originalitatea cercetării constă în: conceptualizarea pedagogică a Modelului teoretic al inteligenței sociale a cadrelor didactice și definirea conceptului; cercetarea experimentală a specificului și a nivelurilor de dezvoltare a inteligenței sociale și descrierea profilul socioprofesional al cadrelor didactice în termeni de valori deduse din competențele sociale; crearea unui cadru științific de referință pentru studiul inteligenței sociale a cadrelor didactice și elaborarea unor concluzii științifice privind IS a cadrelor didactice.

Rezultate obținute ce contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante în cercetare se referă la conceptualizarea pedagogică a inteligenței sociale a cadrelor didactice, fapt care a contribuit la dezvoltarea inteligenței sociale a cadrelor didactice pentru sporirea șanselor de adaptare și integrare în perspectiva construcției unei cariere de succes.

Semnificația teoretică a cercetării rezultă din: cunoașterea științifică a semnificației termenului de inteligență socială și studiul evoluției inteligenței sociale

în literatura de specialitate; examinarea procesului de formare profesională a cadrelor didactice în planul inteligenței sociale; elucidarea interferențelor semantice ale valorilor inteligenței sociale și a culturii emoționale în contextul problematicii adaptării și integrării sociale a cadrelor didactice; clarificarea la nivel de structură și conținut a conceptului prin elaborarea unui Model teoretic al inteligenței sociale a cadrelor didactice în contextul modelelor conceptuale din literatura pedagogică.

Valoarea praxiologică a investigației constă în: studiul și elaborarea metodologiei de cercetare și dezvoltare a inteligenței sociale în literatura de domeniu; cercetarea experimentală a nivelurilor de formare a inteligenței sociale a cadrelor didactice; elaborarea Programului de dezvoltare a inteligenței sociale a cadrelor didactice în perspectiva construcției unei cariere de succes; formularea unor concluzii științifice și recomandări orientate spre cercetătorii din domeniu, studenți, cadrele didactice universitare și profesorii școlari.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat prin cercetări teoretice și experimentale, desfășurate cu profesorii școlari (profesori-masteranzi de la Programele de studii superioare „*Managementul educațional*” și „*Management și comunicare instituțională*” din cadrul Universității de Stat din Tiraspol, UST, actualmente UPSC, cadre didactice-masteranzi din Universitatea „Alec Russo” din Bălți, USARB) și cu un lot experimental de cadre didactice de la cursurile de formare continuă din universitățile vizate, în cadrul modulelor tematice de dezvoltare profesională (Modulul Branding profesional ce vizează dimensiunea formării inteligenței sociale, în special, competențele transversale).

Aprobarea rezultatelor investigației prin publicarea valorilor cercetării în:
(a) reviste științifice (3): „*Inteligența socială în soluționarea conflictelor pedagogice*”, Revista Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe ale Educației), Chișinău, 2019; „*Developing Teachers’ Social Competences, an Imperative of Contemporary Society*”, Revista Didactica Pro..., Chișinău, 2022; „*Profilul cadrului didactic-lider social*”, Revista Acta et commentationes (Științe ale Educației), Chișinău, 2022; **(b) materialele conferințelor științifice internaționale (5):** „*The Imperative of Building Self-confidence as a Basis for Social Intelligence in Novice Teachers*”, Conferința Științifică Internațională „Realizarea de sine - adaptare și integrare socială”, Iași, 2019; „*Imperative actuale privind cultura socială a studenților*”, Conferința Științifică Internațională. Filantropia - arta binelui, București, 2020; „*Personal Identity Development in adolescence*”, Conferința Științifică Internațională „Comunicarea Interpersonală Interpretări psihologice și filosofice”, Iași, 2021; „*The Use and Specificity of Interpersonal Therapy*”, Conferința Științifică Internațională „Cercetarea și inovarea educației din

perspectiva exigențelor actuale ale pieții muncii”, Chișinău, 2021; „*Defining the Interrelation of Socio-Emotional Intelligence as an Interchangeable Approach Leading to Inter/intra Personal Success*”, Conferința Științifică Internațională „Cultura cercetării pedagogice: provocări și tendințe contemporane”, Chișinău, 2021; **(c) culegeri ale conferințelor științifice naționale cu participare internațională (2):** „*Problematica dezvoltării încrederii în sine în aria culturii emoționale a viitorilor profesori*”, Conferința științifică națională cu participare internațională „Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare”, Bălți, 2017; „*Interferențe ale sociologiei emoțiilor cu filosofia emoțiilor în aria pedagogiei culturii emoționale*”, Conferința științifică națională cu participare internațională „Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare”, Bălți, 2018; **(d) capitol „Explorarea carierei pedagogice prin inteligența socială a cadrelor didactice” în monografia colectivă** „Contribuții pedagogice de transfer inovativ pentru renovarea paradigmei educației contemporane”, Chișinău, 2019.

Publicațiile la tema tezei: 11 lucrări științifice [33], [34], [35], [36], [37], [38], [39], [40], [41], [42], [43].

Volumul și structura tezei: introducerea, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, surse bibliografice și anexe.

Concepte-cheie: inteligența socială, competențe sociale, cadre didactice, inteligența socială a cadrelor didactice, cultura emoțională, dezvoltarea inteligenței sociale, valori ale inteligenței sociale, profilul socioprofesional al cadrelor didactice.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este demonstrat caracterul actual și importanța formării inteligenței sociale a cadrelor didactice, sunt descrise contradicțiile, problema, scopul și obiectivele cercetării, prezentate reperele teoretice ale cercetării și descrise semnificația teoretică și valoarea praxiologică a cercetării procesului de dezvoltare a inteligenței sociale a cadrelor didactice.

Capitolul 1. „Considerații teoretice privind inteligența socială a cadrelor didactice” prezintă conținutul științific al conceptului de inteligență socială prin abordări istorice ale conceptului, descrie procesul de formare profesională a cadrelor didactice și argumentează științific interferențele semantice ale valorilor inteligenței sociale și ale culturii emoționale a cadrelor didactice. Studiul inteligenței sociale poate fi abordat din mai multe perspective teoretice între care se evidențiază:

(a) *dimensiunea psihometrică (nomotetică)* a inteligenței sociale interpretează inteligența socială ca un construct măsurabil ce poate fi evaluat prin teste standardizate necesare pentru investigarea: capacităților sociale de a înțelege și interpreta indicii nonverbale, de a naviga eficient în situații sociale și de a înțelege

și prezice gândurile și nevoile altora; (b) *dimensiunea ideografică* concentrată pe studiul principiilor universale ale comportamentului social într-un context; (c) *dimensiunea teoriilor implicite ale inteligenței sociale* propune analiza unor funcții ale inteligenței sociale: *cognitiv-evaluativă, comunicativă și reflexiv-corecțională* [21], [11]. Din studiul teoretico-experimental rezultă direcțiile de formare a cadrelor didactice derivate din tendințele europene de promovare a calității educației superioare prin formarea de competențe, diversificarea traseelor de formare profesională, de compatibilizare a programelor de studii, de promovare a învățării autonome [12], [15].

Studiul evoluției conceptului de inteligență socială a înregistrat încercări de a defini termenul de inteligență socială și a stabili structura și conținutul acestuia. Studiul social al emoțiilor nu se constituie într-un subiect nou pentru sociologie, ci mai degrabă într-un subiect readus în discuție [40]. Cu toate că până în anii 1970 dimensiunile sociologiei emoțiilor nu au fost cercetate, sociologii au realizat studii sistematice asupra funcției sociale a emoțiilor (Guilford J. P. 1975, Cantor N. și Kihlstrom J. F. 1987, Greenspan S. I. 1997, Shilling Ch. 2002, Hochschild A. R. 1983-2003, Goleman D. 2007, Turner H. J. și Stets J. E. 2005, 2014). Una din *dificultățile studierii conceptului de inteligența socială* a constituit lipsa unei definiții operaționale a conceptului (Gini, 2006), în special, a termenului *inteligența socială a cadrelor didactice*. În opinia lui Thorndike N. (1920), termenul se referea la capacitatea de interacțiune socială adaptativă [31]. Constructul inteligenței sociale a suferit schimbări de-a lungul anilor, evoluând de la semnificația de trăsătură de personalitate (de exemplu, Moss, Hunt, 1927; Vernon, 1933) la sensul de judecată socială (O'Sullivan, Guilford, De Mille, 1965), interpretarea indicațiilor sociale și a reglementărilor (Kihlstrom J., Cantor N., 1987) [30], abilități sociale (Barnes, Sternberg, 1989) [30] și, mai recent, la semnificația de competențe interpersonale ce facilitează comportamentul social (Bar-On, 2005) [Apud, 28].

Ideile privind abordarea științifică a conceptului de inteligență socială a cadrelor didactice sunt fondate de autorii din zona psihologiei și a pedagogiei care descriu în studiile sale teorii, concepții, idei, opinii, sugestii din domeniul sociologiei, a psihologiei sociale, a psihologiei educației, a pedagogiei culturii emoționale, a filosofiei educației etc. Reperetele epistemologice ale cercetării au constituit: teoriile sociologice ale emoțiilor (Turner H. și Stets J. E., 2005); teoriile rituale; teoriile simbolic-interacționiste care încorporează idei psihanalitice; teoriile schimbului; teoriile evoluționiste etc. În această clasificare au fost introduse teorii speciale dezvoltate pentru a surprinde explicit importanța emoțiilor în viața socială a personalității [32]. De importanță prioritară apare *teoria educației bazată*

pe *inteligență emoțională* (Goleman D.) [15], teoria muncii emoționale, teoria culturii emoționale, metodologia cercetării, tehnologia dezvoltării culturii emoționale și fondarea Pedagogia culturii emoționale ca nouă știință a educației (Cojocaru-Boroșan M., 2010-2023) [10], [11]. Jderu G. identifică teoriile sociologice ale emoțiilor: teoria muncii emoționale (Hochschild A. R.); teoria energiilor emoționale (Collins R.), teoria maximizării afective (Hammond M.) etc. Iluț P. (2009) apreciază două paradigme importante care certifică importanța socială a emoțiilor: *evoluționistă* și a doua care se referă la *emoții ca și construcții socioculturale*. Constructivismul sociocultural acceptă premisa dispozițiilor biologice, esențiale în dezvoltarea socială a indivizilor prin însușirea unei culturi emoționale specifice [17].

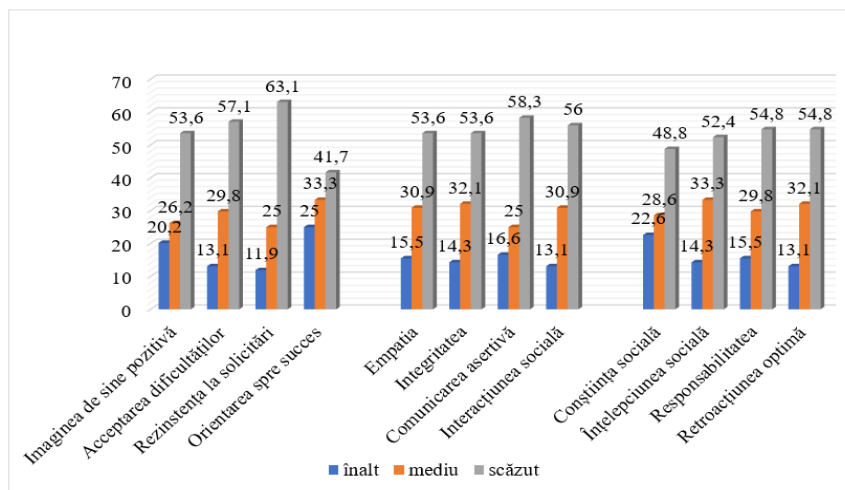
Demersul științific este focalizat pe descrierea argumentelor privind valoarea culturii sociale a profesorilor, apreciată în termeni de adaptare socio-profesională. Din acest punct de vedere se constată că una dintre preocupările actuale ale psihologiei sociale este determinarea conținutului termenului de cultură socială a studenților, pornind cu analiza conceptului de inteligență socială și competențe sociale, ce vizează strategiile de acțiune pe care le adoptă aceștia în diverse situații pentru obținerea unui plus de eficiență în relațiile sociale. Cadrul european al competențelor-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții abordează competențele sociale care demonstrează participarea constructivă a personalității la viața socio-profesională. În modele conceptuale ale inteligenței sociale, Thorndike N. și Stein (1937) delimitează trei componente ale inteligenței sociale: *atitudine față de societate, cunoaștere socială, și gradul de adaptare socială* [31]. Conform opiniei lui Goleman D., *inteligenta socială* include două componente: *conștiința socială* – ceea ce sesizăm despre ceilalți (emoții, gânduri etc.) și *dezinvoltura socială* – *modul în care reacționăm în raport cu ceilalți* [15].

Cu toate acestea, reflecțiile științifice dezvoltate marchează cercetări insuficiente privind specificul inteligenței sociale a cadrelor didactice. Sintetizând cercetările științifice, am ajuns la convingerea despre necesitatea reconsiderării structurii și conținutului științific al conceptului de inteligență socială a cadrelor didactice din perspectiva valorilor pedagogice. Identitatea culturală a profesorilor se întemeiază pe fundalul identității personale (engl. self-identity, self-concept, personal identity), termen vehiculat în psihologie și sociologie, ce reflectă evantaiul percepțiilor personale despre sine și a caracteristicilor sociale ale cadrelor didactice: *imaginea de sine, respectul de sine (engl. self-esteem), conștiința de sine etc.* Identitatea socială a cadrelor didactice desemnează conștiința de apartenență la

grupul profesional în funcție de diverse contexte de comunicare și interacțiune profesională.

Capitolul 2. Repere conceptuale ale formării inteligenței sociale a cadrelor didactice prezintă designul experimentului pedagogic de constatare a nivelurilor de formare a inteligenței sociale a cadrelor didactice. Cercetarea experimentală a debutat în anul 2018 pe un eșantion total de 284 de subiecți: (138 cadre didactice (masteranzi): 84 – UST, 54 – USARB) de la Programele de studii superioare de master „Managementul educațional” și „Management și comunicare instituțională” din cadrul Universității de Stat din Tiraspol (UST) și de la Universitatea „Alec Russo” din Bălți (USARB) (146 cadre didactice: 59 – UST, 87 – USARB) de la programele de formare continuă „Management educațional. Distribuția subiecților a fost realizată conform planurilor experimentale prin strategia de *tip pretest-posttest cu lot experimental și lot de control*.

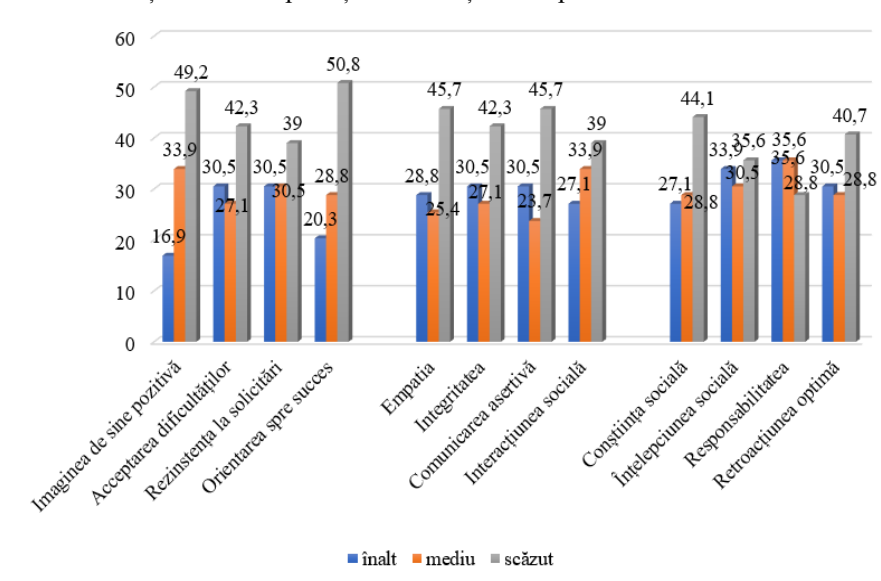
În scopul evaluării inițiale a nivelului de dezvoltare a inteligenței sociale a fost aplicat *Testul de evaluare a inteligenței sociale a cadrelor didactice*, elaborat în cercetare ca urmare a sintezei teoretice, în conformitate cu cele trei componente ale inteligenței sociale (personală, relațională, rezonanță socială), reprezentate de valorile inteligenței sociale: *imaginea de sine pozitivă, acceptarea dificultăților, rezistența la solicitări, orientare spre succes, empatie, conștiința socială, înțelepciune socială, interacțiune socială, integritate, comunicare asertivă, responsabilitate socială și rezonanță socială*.

Figura 1. Niveluri de dezvoltare a valorilor inteligenței sociale a masteranzilor (constatare, LE)

Mecanismul determinării nivelurilor inteligenței sociale a urmărit corespondența între nivelurile (înalt, mediu și scăzut) și calificativele atribuite (întotdeauna, deseori și rareori). Interpretarea nivelurilor s-a realizat astfel: pentru înalt – întotdeauna, mediu – deseori și scăzut – rareori.

Integritatea și comunicarea asertivă prezintă valori ușor peste media de 50%. Acest fapt accentuează necesitatea formării valorilor inteligenței sociale. Se atestă reticențe în ceea ce privește îterrelaționarea profesorilor în mediul social.

Figura 2. Niveluri de dezvoltare a valorilor inteligenței sociale a cadrelor didactice (constatare, LE)

Profesorii exprimă voința de sporire a propriului nivel de inteligență socială, integrarea convingerilor sociale în conduita deontologică prezintă o sensibilitate înaltă a acestora în recepționarea competențelor comunicative, incapacitatea de a demonstra încredere în sine și funcționare socială, de interceptare a necesităților personale, dar și a altora, de stabilire a relațiilor interpersonale, de practicare a activității de succes și favorizare a dezvoltării competențelor sociale. Subiecții loturilor de control exprimă la etapa de constatare aproximativ aceleași rezultate, fapt ce demonstrează necesitatea dezvoltării următoarelor valori ale inteligenței sociale: *imaginea de sine pozitivă, acceptarea dificultăților, rezistența la multiplele solicitări și orientarea spre succes*, valori care la etapa de constatare denotă nivel scăzut al formării. Analiza datelor experimentale arată rezultate concentrate preponderent la nivelurile scăzut și mediu [37].

Din interviurile cu profesorii de la programele de formare continuă am constatat existența în practica profesională a anumitor **probleme sociale** care se referă la: *dificultățile înregistrate frecvent în interacțiunile sociale, oportunități limitate de comunicare socială și nedezvoltarea abilităților sociale în situații pedagogice; probleme de autoreglare emoțională apreciată ca o componentă importantă a inteligenței sociale, expunerea limitată la noi experiențe importante pentru dezvoltarea inteligenței sociale; dificultăți de comunicare; probleme de sănătate mintală, anxietate socială* cu impact asupra dezvoltării inteligenței sociale etc., aceștia având nevoie de sprijin pentru a-și dezvolta competențele sociale [41]. Din răspunsurile formulate de către masteranzi și profesori s-a constatat că aceștia corelează succesul în activitatea profesională cu valorile inteligenței sociale. Subiecții investigați definesc inteligența socială ca un sistem de capacități/competențe sociale ce determină conduita profesională în mediul social.

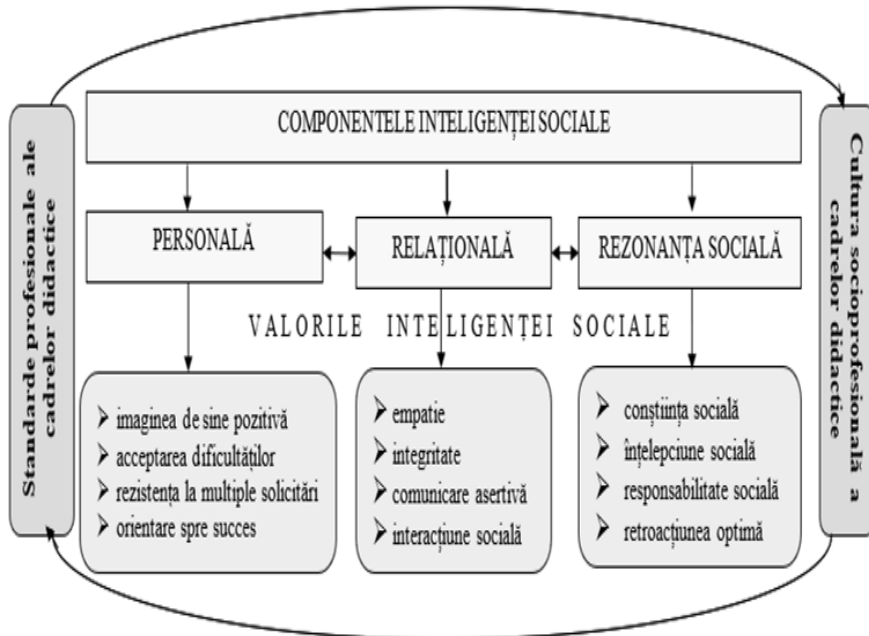
Literatura psihologică și pedagogică promovează diverse concepte ale termenului de *intelență socială* care vizează, în esență, capacitatea oamenilor de a realiza interacțiuni sociale, cu caracter adaptativ, ca răspuns la provocările vieții.

Aparent clară, semnificația conceptului de inteligența socială prezintă deocamdată frecvente dificultăți în clarificarea esenței științifice; lipsește un acord de principiu al autorilor cu referire la definiția acestuia. Deși literatura prezintă varii modele ale inteligenței sociale, ***deducem necesitatea conceptualizării pedagogice a termenului inteligență socială la nivel de structură și conținut.*** În acest scop a fost elaborat un *Model teoretic al inteligenței sociale a cadrelor didactice*, reieșind din analiza modelor conceptuale relevante, propuse de autori reprezentativi în domeniu (Thorndike și Stein, 1937, Ross și Nisbett, 1991, Gardner, 1983, Ayzekom G., 1995, Goleman D., 2007): modelul educației bazat pe inteligențele multiple și modelul educației bazată pe inteligență emoțională, care pot fi valorificate în context pedagogic marcat de tendința de actualizare a valorilor sociale ale cadrelor didactice.

În opinia noastră, inteligența socială a cadrelor didactice constituie un sistem de competențe sociale, exprimate în termeni de valori specifice comunicării pedagogice în: *aria personală* prin orientare pozitivă spre succes, rezistență la dificultăți, *aria relațională* prin empatie, asertivitate și integritate și *aria rezonanță socială* prin atingerea retroacțiunii, înțelepciune și responsabilitate pedagogică, care permit managementul interacțiunilor comunicative în mediul socioprofesional pentru amplificarea culturii sociale prin reprezentări despre succesul social, determinate contextual, impregnând noi semnificații integrării eficiente. Inteligența permite medierea interacțiunilor sociale sub presiunea interioară a nevoii de

prezentare/afirmare a sinelui, antrenând sistemul calităților ce permit afirmarea socioprofesională în activitatea pedagogică ce angajează competențele sociale.

În Fig. 3. propunem structura, conținutul și valorile inteligenței sociale a profesorilor, reprezentate prin trei componente prioritare: personală, relațională și rezonanța socială.

Figura 3. Modelul teoretic al inteligenței sociale a cadrelor didactice

Componenta personală este reprezentată de valorile ilustrate în Fig. 3. *Imaginea de sine pozitivă* se referă la totalitatea percepțiilor privind abilitățile, atitudinile și comportamentele personale fiind o reprezentare mentală despre propria persoană, cunoștințe despre sine ce ghidează *comportamentul social și influențează percepția lumii și comportamentele socioprofesionale*. *Acceptarea dificultăților* vizează stimulii la care răspund, în sensul că situațiile existențiale au grad diferit de importanță. *Rezistența la multiple solicitări* se referă la cunoașterea socială ce include atât cunoașterea normelor sociale, cât și cunoașterea modului în care poți acționa în varii circumstanțe sociale. *Cunoașterea socială* reflectă modul în care profesorii acționează în variate situații sociale. *Orientarea spre succes* reprezintă acțiunile profesorilor orientate spre realizarea eficientă a activității pedagogice.

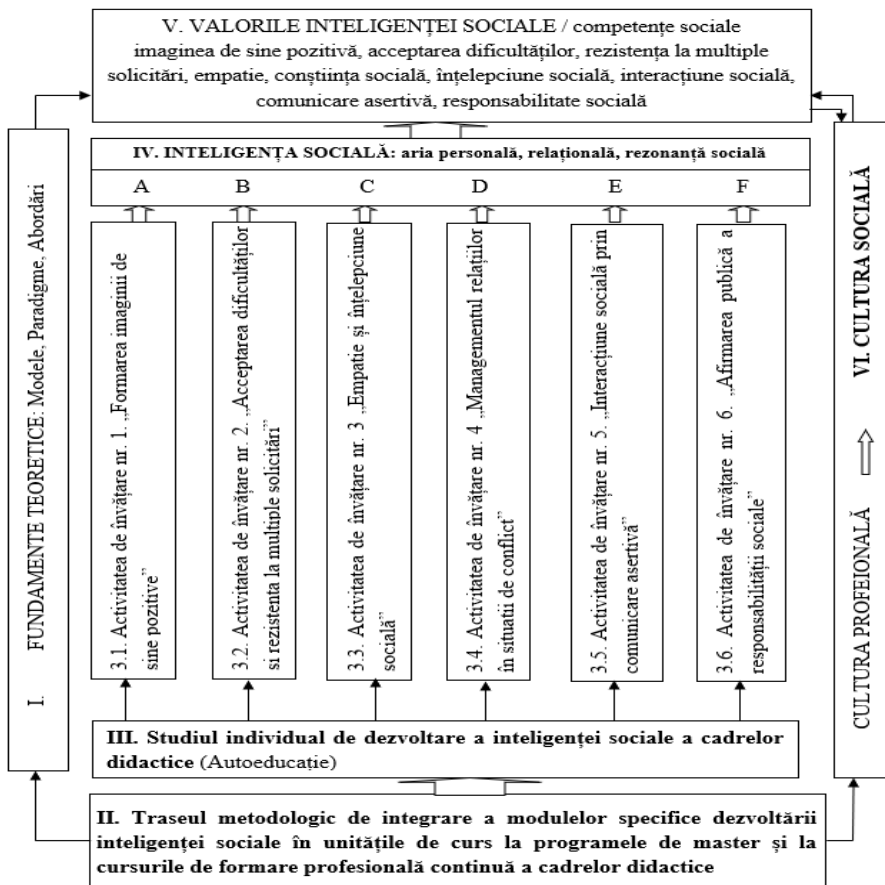

Componenta relațională este reprezentată de valorile ilustrate în Fig. 3. *Empatia* vizează latura cognitiv-afectivă și volițională fiind considerată cel mai important construct al inteligenței sociale. La baza *empatiei* stă cunoașterea socială, fără de care nu se poate realiza actul de transpunere, de identificare cu trăirile partenerilor. Problema *integrității personale* implică creșterea importanței autoevaluării, reprezentând integrarea ideilor, convingerilor, standardelor, credințelor în comportamentul uman, identificate cu valorile și idealurile persoanei. *Comunicarea asertivă* presupune exprimarea onestă a gândurilor, social adecvate.

Componenta rezonanță socială este reprezentată de valorile ilustrate în Fig. 3. *Conștiința socială* desemnează ansamblul reprezentărilor, mentalităților, cunoștințelor, ideilor, a concepțiilor în care se reflectă existența socio-profesională. *Înțelepciunea socială* implică capacitatea profesorilor de a realiza interacțiuni speciale, cu caracter adaptativ, în conformitate cu cerințele și provocările sociale. *Responsabilitatea socială* activează etica socială reprezentând preocuparea pentru îmbunătățirea bunăstării societății și a intereselor proprii. *Retroacțiunea optimă* implică feedback-ul pozitiv și abilitatea de a convinge interlocutorii [16].

Rezumând în acest cadru de analiză a inteligenței sociale, referențialul profesional al cadrelor didactice asigură dezvoltarea sinergică a elementelor sale constitutive: *personală, relațională și componenta rezonanță socială*, integrate în stilul educațional, necesar pentru a crea o comunitate școlară bazată pe valorile culturii sociale. Definită de Tsatsou P. (2012) ca „un set de valori, credințe, atitudini transferate în percepții sociale” [Apud, 28], „*cultura socială*, în opinia lui Semnrau Th., Ambos T. și Kraus S. (2016) reflectă ceea ce o societate consideră legitimitate în comportamentul actorilor sociali” [Apud, 43]. Inteligența socială certifică nivelul înalt de profesionalism recunoscut în comunitatea pedagogică și în mediul social.

Capitolul 3. Demersul metodologic al valorizării inteligenței sociale în formarea profesională a cadrelor didactice include descrierea *Programului de dezvoltare a inteligenței sociale a cadrelor didactice* ce facilitează conturarea profilului socioprofesional al cadrelor didactice, concluziile științifice formulate converg spre ideea necesității de a configura praxiologia valorificării metodologice a elaborărilor conceptuale (*Modelul teoretic al inteligență socială a cadrelor didactice*), proiectate ca rezultat al studierii preceptelor cercetării teoretice și implementate în instituții universitare de învățământ. Activitățile de învățare socială au fost proiectate pentru sensibilizarea cadrelor didactice la problematica adaptării și integrării sociale prin dezvoltarea competențelor sociale pentru valorizarea culturii sociale în mediul universitar. Fig. 4. reprezintă *Programul de dezvoltare a inteligenței sociale a cadrelor didactice*.

Figura 4. Programul de dezvoltare a inteligenței sociale a cadrelor didactice

I. Fundamentele teoretice ale dezvoltării inteligenței a cadrelor didactice sunt reprezentate de teoriile, conceptele, modelele inteligenței sociale promovate de autorii Sternberg R. J. (1977, 1988, 2018), Емельянов Ю. Н. (1975), Theodore D. Kemper (1978), Бобнева М. И. (1979), Gardner Н. (1983), Cantor N. și Kihlstrom J. F. (1987), Куницына В. Н. (1995), Михайлова Е. С. (1996), Белова С. С. (2004), Goleman D. (2006), Albrech K. (2007), Turner H. J. și Stets J. E. (2014), Yermentaeyeva A. (2014), Taborsky B. (2021) și alți autori. Conform opiniei lui Bandura A., comportamentul social nu este înnăscut, ci învățat din modele adecvate. Principiul acțiunii și al unității conștiință – activitate, principiul activismului,

principiul comunicării parteneriale și a confidențialității au stat la baza conceptualizării programului formativ.

Cercetarea experimentală la etapa de formare s-a produs în anul 2019-2020 cu un lot (LE) de 84 masteranzi de la Programele de studii superioare de master „Managementul educațional”, „Management și comunicare instituțională” din cadrul Universității de Stat din Tiraspol (UST) și cu 54 masteranzi de la programul de master „Managementul educațional” din Universitatea „Alec Russo” din Bălți (USARB). În același timp în experiment au fost antrenate 146 de cadrele didactice, participanți la cursurile de formare continuă la module tematice de dezvoltare profesională. Programul este proiectat pentru profesorii-masteranzi din învățământul pedagogic superior, traseul metodologic de integrarea a modulelor specifice fiind descrise în Tab 1., prezentat în continuare prin activități planificate pentru studii individual, integrate în seminariile la disciplinele pedagogice sub forma variatelor strategii de învățare socială, a modelării situațiilor sociale specifice activității pedagogice. Obiectivele activităților de învățare socială vizează: explicația problemelor sociale în care sunt implicate cadrele didactice; analiza dificultăților cadrelor didactice, motivația pentru învățare socială, interpretarea comportamentelor sociale și proiectarea activităților de dezvoltare a culturii sociale.

Tabelul 1. Traseul metodologic de integrare a modulelor specifice dezvoltării inteligenței sociale în unitățile de curs la programele de master

Unitatea de curs	Comportamente dezvoltate	Modulul	Subiecte de conținut	Nr. de ore	
				Conținut direct	Studiu individual
Programul de master „Management și comunicare instituțională”					
F.01.O.001 Metodologi a cercetării pedagogice	Evaluarea interacțiunii sociale Aprecierea empatiei pedagogice și a toleranței pedagogice	Metode specifice studierii inteligenței sociale a cadrelor didactice	Evaluarea integrității profesionale a cadrelor didactice Interpretarea rezultatelor cercetării valorilor IS și a CE	2	8
F.01.O.003 Axiologia educației	Rezistența la multiple solicitări	Axiologia orientării profesionale către succes	Valorile inteligenței sociale Rezistența la schimbările sociale și educaționale	4	16

S.02.A.011 Managementul conflictului în sistemul educațional	Comunicare asertivă Reprimarea impulsurilor conflictogene Gestionarea și canalizarea emoțiilor Rezonanța socială	Strategii de soluționare a conflictelor prin afirmarea inteligenței sociale	Gestionarea stresului profesional prin valorificarea competențelor sociale în comunicarea pedagogică Indicatori ai inteligenței sociale în conduita deontologică a cadrelor didactice și manageriale	2	8
S.03.A.018 Pedagogia culturii emoționale	Managementul stresului profesional Empatie Evaluarea stări afective	Metodologia autoeducației competențelor sociale	Praxiologia dezvoltării IS Strategii specifice educației/ învățării sociale	4	16
Total ore				12	48
				60	
Programul de master „Management educațional”					
F.01.O.001 Metodologi a cercetării pedagogice	Evaluarea interacțiunii sociale Aprecierea nivelului de IS, a empatiei, asertivității și a toleranței pedagogice	Metode specifice studierii inteligenței sociale a cadrelor didactice	Evaluarea integrității profesionale a cadrelor didactice Interpretarea rezultatelor cercetării valorilor IS și a valorilor CE	2	8
F.01.O.003 Filosofia educației	conștiința socială, imaginea de sine pozitivă, acceptarea dificultăților, înțelepciune socială	Abordări filosofice a provocărilor sociale privind formarea IS	Interpretări ale competențelor / virtuților sociale în gândirea filosofică Axiologia IS	4	16
Total ore				6	24
				30	

La programul de formare profesională continuă, organizat în perioada 2018-2019, a participat un lot experimental de 59 cadre didactice din UST (actualmente UPSC). Descrierea conținuturilor specifice dezvoltării inteligenței sociale integrate în programul de formare profesională continuă (Tab. 2) denotă oportunitățile valorificate în cercetarea inteligenței sociale a cadrelor didactice.

Tab. 2. Traseul metodologic de integrare a conținuturilor specifice dezvoltării inteligenței sociale în programul de formare profesională continuă

Comportamente dezvoltate	Subiecte de conținut	Nr. de ore	
		Contact direct	Studiu individual
Modulul „Psihopedagogie”			
Rezistența la multiple solicitări	Axiologia orientării profesionale către succes	2	6
Managementul emoțiilor	Metode specifice studierii inteligenței sociale a cadrelor didactice	2	6
Modulul „Didactica specialității”			
Managementul stresului profesional	Mecanisme de dezvoltare a IS pentru gestionarea stresului profesional	2	6
Modulul „Dezvoltare profesională/ Branding profesional”			
Valorile inteligenței sociale	Evaluarea integrității profesionale a cadrelor didactice	2	6
Rezistența la multiple solicitări		2	6
		10 ore	30 ore

III. Studiul individual de dezvoltare a inteligenței sociale a cadrelor didactice (autoeducație) se referă la autoeducație generatoare a cunoașterii valorilor sociale. *Activitățile de formare a competențelor sociale* au fost organizate în cadrul seminariilor universitare cu scopul de a crea oportunități pentru internalizarea comportamentelor sociale dezirabile prin realizarea simultană a finalităților de studii universitare și a *obiectivelor specifice dezvoltării inteligenței sociale a profesorilor*.

Dezvoltarea inteligenței sociale a cadrelor didactice s-a realizat prin activitățile de instruire, care au inclus sarcini didactice și exerciții pentru a stimula autocunoașterea personală și autodeterminarea; creșterea motivației pentru activitățile de învățare socială; dezvoltarea abilităților de comunicare asertivă, capacitatea de analiză, generalizare a diferitelor puncte de vedere; dezvoltarea capacității de menținere a productivității în situații de presiune și stres, dezvoltarea rezistenței la stres, menținerea încrederii și calmului în diverse situații; dezvoltarea abilităților de interacțiune comunicativă; conștientizarea posibilităților pozitive ale

modalităților constructive de rezolvare a conflictelor pedagogice și asumarea responsabilității conduitei deontologice.

Tabelul 3. Competențe sociale proiectate/ formate cadrelor didactice

Ariile IS	Obiectivele dezvoltării IS a cadrelor didactice (valori)	Competențe sociale învățate
Componenta personală	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dezvoltarea abilităților de cunoaștere personală și capacitatea de a acționa conform acestei cunoașteri (<i> imaginea de sine pozitivă</i>) ➤ Acceptarea procesului de învățare experiențială ca pe un proces caracteristic în formarea și dezvoltarea personală (<i>acceptarea dificultăților</i>) ➤ Creșterea controlului stresului și de gestiune a situațiilor de criză (<i>rezistența la solicitări</i>) ➤ Orientarea spre proiectare și realizarea a scopurilor, analiza relației dintre sens și scop (<i>orientarea spre succes</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ imaginea de sine pozitivă ➤ acceptarea dificultăților ➤ rezistența la multiple solicitări ➤ orientare spre succes
Componenta relațională	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Identificarea nivelului de cunoaștere a contextului social și abilitatea persoane de a realiza interacțiuni sociale (<i>empatia</i>) ➤ Determinarea integrității personale și profesionale a cadrului didactic (<i>integritatea</i>) ➤ Identificarea competenței de socializare (<i>comunicarea asertivă</i>) ➤ Determinarea funcționalității grupurilor sociale (<i>interacțiunea socială</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ empatie ➤ conștiința socială ➤ înțelepciune socială ➤ interacțiune socială
Componenta rezonanță socială	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Stabilirea nivelului de autocunoaștere emoțională (<i>conștiința socială</i>) ➤ Determinarea strategiilor de acțiune adoptate în diverse situații (<i>înțelepciunea socială</i>) ➤ Argumentarea necesității de a respecta regulile sociale ca esență a bunăstării societății. (<i>responsabilitatea socială</i>) ➤ Valorizarea inteligenței sociale în vederea obținerii <i>retroacțiunii optime</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ integritate ➤ comunicare asertivă ➤ responsabilitate socială ➤ rezonanța socială

Pe parcursul activităților de învățare socială cadrele didactice s-au confruntat cu situații relevante activității profesionale. În timpul activităților au fost lansate mecanisme stimulative a proceselor de schimbare, cum ar fi autoprezentarea spontană sau planificată și autodezvăluirea specificului profesional al participanților, feedback și reflecții pedagogice.

V. Valorile inteligenței sociale/ competențe sociale

Cercetarea inteligenței sociale ilustrează funcționalitatea mecanismelor și construcțiilor utilizate în situații interpersonale – cunoașterea, abilități de interpretare, tipuri de memorie, abilități de rezolvare a problemelor și cadrul necesar pentru a funcționa echilibrată în mediul social. Variabilele inteligenței sociale a cadrelor didactice sunt reprezentate de credințe, dorințe, sentimente, așteptări, valori

și capacități autoreglatoare activate ca răspuns la situațiile pedagogice inedite. Consolidarea în timp a acestor valori poate conduce la apariția unor caracteristici profesionale relativ stabile în conduita cadrelor didactice.

Tabelul 4. Descrierea valorilor inteligenței sociale a cadrelor didactice

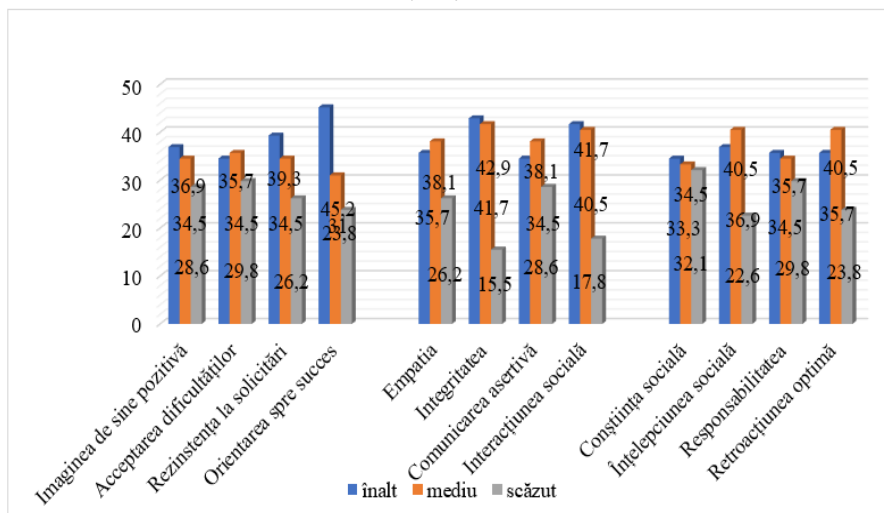
Valorile inteligenței sociale	Descrierea
Imaginea de sine pozitivă	o structură organizată de cunoștințe despre sine ce ghidează comportamentul social și influențează percepția lumii și propriile comportamente
Acceptarea dificultăților	interpretarea stimulilor
Rezistența la multiple solicitări	se referă la cunoașterea socială, ce are un caracter ambivalent fiind conceptuală și procedurală, altfel spus aceasta include atât cunoașterea normelor sociale cât și cunoașterea modului în care indivizii tind să acționeze în varia situații sociale
Orientare spre succes	succesul reprezintă un scop, obiectiv, țința spre care se tinde, ceea ce își propune cineva să înlătuiască
Empatie	este considerată una din cele mai importante abilități și un construct al inteligenței sociale, având la bază cunoașterea celor din jur, iar fără această cunoaștere nu se poate realiza acel act de transpunere, de identificare cu trăirile partenerilor
Conștiința socială	categorie fundamentală a materialismului istoric, care desemnează ansamblul reprezentărilor, mentalităților, cunoștințelor, ideilor, concepțiilor oamenilor și în care se reflectă existența lor socială
Înțelepciune socială	vizează capacitatea sau abilitatea omului de a realiza interacțiuni speciale, cu caracter adaptativ, în conformitate cu cerințele și provocările vieții de zi cu zi
Interacțiune socială	exprimă modul de alcătuire și de funcționare a sistemului grupurilor sociale, interacțiunea, locul și rolul lor în dinamica socială pe o anumită treaptă de dezvoltare a societății
Integritatea	înseamnă congruență între gânduri/ emoții/ valori/ standarde/ fapte, înseamnă, mai presus de orice, să fii onest față de tine și să nu acționezi manipulativ, împotriva lucrurilor în care crezi, să onorezi vocea conștiinței
Comunicare asertivă	conceptul de este tratat de către sociologi ca factor decisiv al socializării, presupune stabilirea relațiilor interpersonale prin exprimarea onestă și relativ directă a gândurilor și sentimentelor ce sunt social adecvate și în care se ține cont de sentimentele și bunăstarea altor oameni
Responsabilitatea socială	reprezintă preocuparea persoanei de a întreprinde acțiuni care protejează și îmbunătățesc atât bunăstarea societății, cât și interesele proprii
Retroacțiunea optimă	reprezintă feedbackul oferit de către interlocutor în ceea ce privește acceptarea viziunii tale, obținerea unui plus de eficiență sau a unor reușite, în felul în care stabilește și consolidează relații interumane

Cultura socială orientează valoric interesele, tendințele și aspirațiile dominante ale unor grupuri sociale, fiind structurată din interior „*modelează personalitatea umană*, prin teaurizarea și transmiterea modelelor comportamentale, a atitudinilor omologate social, a reacțiilor învățate, întregul „corp” istoric al omului ca ființă socială”; este implicată funcțional în toate instituțiile unei societăți [36].

Etapa finală a investigației a inclus validarea experimentală a *Programului de dezvoltare a inteligenței sociale a cadrelor didactice* și interpretarea rezultatelor cercetării. *Obiectivele la etapa de formare și etapa de control a cercetării au fost următoarele:* evaluarea comparată a nivelurilor de dezvoltare a valorilor inteligenței sociale a cadrelor didactice și a gradului de pregătire profesională a cadrelor didactice pentru exercitarea rolurilor sociale; descrierea etapelor de formare și a profilului socioprofesional al cadrelor didactice.

Demersul experimental formativ a fost impulsionat de rezultatele obținute la etapa de diagnosticare pedagogică a nivelurilor de formare a inteligenței sociale a cadrelor didactice.

Analiza datelor experimentale ale lotului experimental de la etapa de control a condus la formularea unor concluzii științifice (Fig. 5).

Figura 5. Niveluri de dezvoltare a valorilor inteligenței sociale a profesorilor-masteranzi (etapa de control, LE)

Masteranzii implicați în experimentul pedagogic la etapa de formare sunt cadre didactice din liceele din țară care au acceptat statutul de subiecți ai cercetării în acord cu programul de studii pe care l-au parcurs la disciplinele universitare.

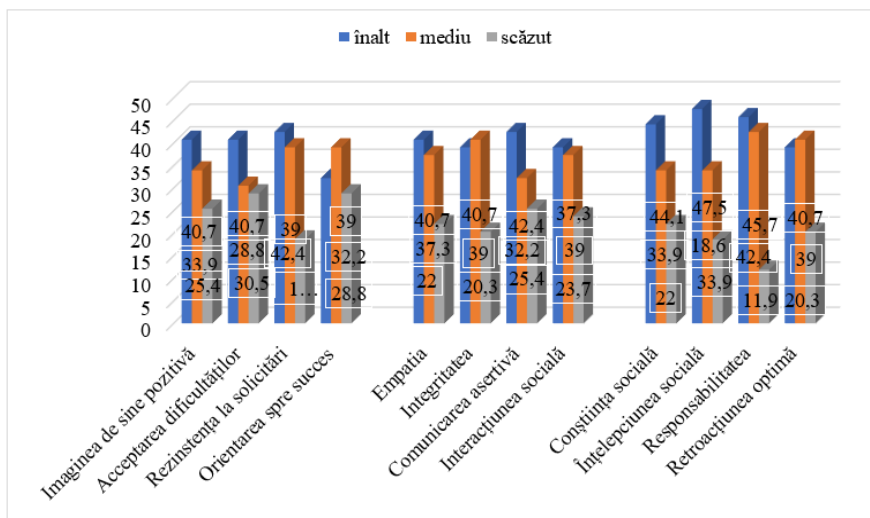

Modulele integrate privind dezvoltarea inteligenței sociale au generat comportamente specifice rolurilor profesionale de angajare activă în comunicarea educațională prin validarea competențelor socioprofesionale.

Indicatorii calității competențelor sociale proiectate/ formate au vizat un sistem de convingeri/atitudini ce stimulează învățarea, reflectând un spectru de cunoștințe specifice ce orientează spre exprimarea anumitor capacități și arată asupra unor valori măsurabile ale competenței (cognitive, psihomotorii și afective) care asigură oportunitățile de integrare eficientă în mediul socio-educational, reprezentând un răspuns la provocările sociale.

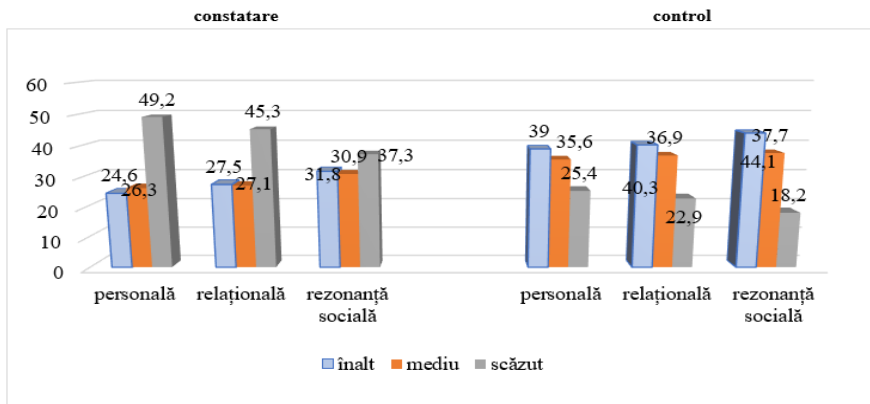
Deși este cunoscut faptul, că masteranzii sunt la fel cadre didactice la debutul carierei pedagogice prin *testarea cadrelor didactice care au parcurs programul de dezvoltare profesională continuă* am intenționat să prezentăm schimbările evidente la nivel de atitudini sociale și capacități concrete ce reflectă gradul de progres a valorilor inteligenței sociale.

Rezultatele experimentale obținute de subiecții cercetați înainte și după parcurgerea modului specific dezvoltării inteligenței sociale, au arătat o dinamică pozitivă a valorilor inteligenței sociale a cadrelor didactice, în special, cele mai înalte valori au arătat cadrele didactice pentru înțelepciunea socială (47,5% – nivel înalt) și (33,9% – nivel mediu) (Fig. 6).

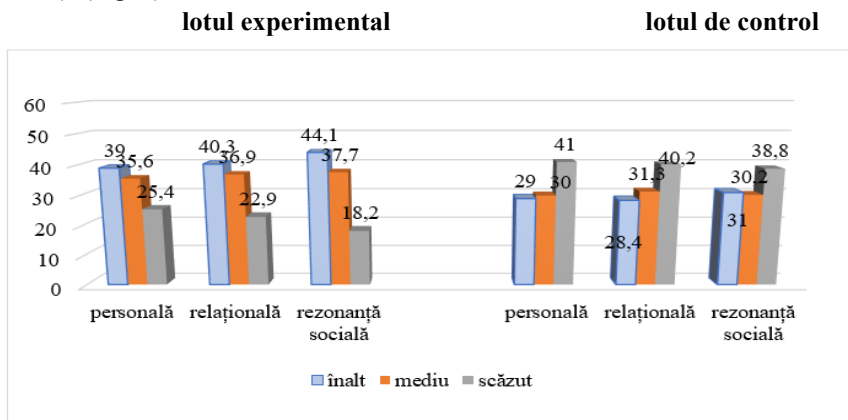
Figura 6. Niveluri de dezvoltare a valorilor inteligenței sociale a cadrelor didactice (etapa de control, LE)

Semnificativă creșterea a valorii comunicare asertivă (42,4% – nivel înalt) și 32,2% – nivel mediu) pentru componenta relațională a IS a cadrelor didactice. De menționat faptul că au scăzut evident valorile experimentale pentru nivelul scăzut.

Figura 7. Niveluri de dezvoltare a componentelor inteligenței sociale a cadrelor didactice evocate în planul comparat al etapelor experimentale (comparare etapa de constatare – etapa de control, LE)

Studiul comparat (constatare – control) al datelor experimentale arată evidentă creștere a valorilor pentru componentele inteligenței sociale (rezonanță socială – 37,7%, nivel înalt); (componenta relațională – 36,9%, nivel înalt) etc. Se constată totuși menținerea valorilor pentru nivelul scăzut al rezonanței sociale (38,8%), (Fig. 8).

Figura 8. Niveluri de dezvoltare a valorilor inteligenței sociale în planul comparat al loturilor de cercetare (etapa de control – cadre didactice)

Compararea datelor obținute de LE sunt evident crescute în comparație cu rezultatele experimentale generate de LC la etapa de validare. Profesorii din LE s-au afirmat prin *competențe psihopedagogice* prin care se asigură eficiența psihopedagogică a demersurilor instructiv-educative, logica didactică, profesorul mediind legătura cu educații în procesul de învățământ; prin *competențele manageriale și psihosociale*, care țin de managementul educațional și de organizarea relațiilor sociale în grupul de elevi. Datele experimentale comparate au demonstrat dinamica pozitivă a valorilor LE și ca urmare putem constata validarea eficienței *Programului de dezvoltare a inteligenței sociale* și confirmarea ipotezei cercetării.

Experimentul pedagogic a condus la evaluarea și determinarea nivelurilor și particularităților dezvoltării inteligenței sociale, reprezentate în *Programul de dezvoltare a inteligenței sociale a cadrelor didactice* necesare pentru sensibilizarea studenților pedagogi la problematica adaptării și integrării sociale prin dezvoltarea competențelor sociale pentru valorizarea culturii sociale în mediul universitar. Constatăm astfel că obiectivele cercetării experimentale au fost realizate, iar rezultatele obținute din aplicarea metodelor de calcul matematic au confirmat **ipoteza cercetării.**

CONCLUZII GENERALE

1. Evoluția actuală a cercetărilor privind sociologia emoțiilor a condus la conștientizarea necesității de a studia din punct de vedere pedagogic inteligența socială a cadrelor didactice. ***A fost argumentat teoretic, că la ora actuală competențele sociale sunt incluse în standardele profesionale ale cadrelor didactice, constituind o resursă psihologică importantă, ce poate fi angajată în conceperea și realizarea eficace a procesului educațional, stimulând avansarea în cariera pedagogică*** în contextul deschis al sistemului de formare profesională inițială și continuă a profesorilor. Din aceste rațiuni științifice, conceptualizarea pedagogică a inteligenței sociale a cadrelor didactice generează un câmp de preocupări investigaționale ale psihologiei, inițial recuperate de sociologie. Studiul interferențelor semantice ale valorilor inteligenței sociale și ale valorilor culturii emoționale a cadrelor didactice ***a condus la evidențierea unor valori ale inteligenței sociale caracteristice profesionalizării didactice*** [36]. Prin referințe la autori semnificativi în domeniul psihologiei sociale (Sternberg R. J. (1985), Albrecht K. (2006), Goleman D. (2006), Șlehtițchi M. (2019), Illiciev M. (2023) și alți cercetători care interpretează inteligența socială ca „aptitudine superioară apărută în aria noii științe a succesului” [1], a pedagogiei (Cristea S. (2021) „competența socială a profesorului reflectă conștiința socială” și a pedagogiei culturii emoționale (Cojocaru-Boroșan M., Țurcan-Balțat L. (2023), Șova T. (2020), ***a fost argumentat***

teoretic că inteligența socială a cadrelor didactice este reprezentată de competențe sociale, ce asigură managementul activității pedagogice, excelarea relațiilor interpersonale în mediul educațional, creșterea puterii de convingere în comunicarea pedagogică, alimentând popularizarea socială a profesiei didactice [42, p. 223-228].

2. S-a demonstrat științific, că sporirea inteligenței sociale a profesorilor este determinată de nevoia de exprimare și prezentare a Sinelui profesional, impusă de noile roluri ale cadrelor didactice (consilier pentru adaptarea și integrarea socială a educaților). S-a argumentat științific, că societatea contemporană înaintea exigențe pertinente de natură axiologică privind reconsiderarea managementului imaginii profesionale a cadrelor didactice în mediul socio-educational și mobilizarea optimă pentru dezvoltare profesională [35, p. 142-148], în acest sens, a personalului didactic universitar pentru renovarea programelor de formare profesională inițială și continuă în planul construcției curriculare pe dimensiunea consolidării inteligenței sociale a profesorilor.

3. A fost conceptualizat din perspectivă pedagogică Modelul teoretic al inteligenței sociale a cadrelor didactice [39, p. 11-15], rezultat din examinarea modelelor structurale ale inteligenței sociale din literatura filosofică, psihologică și sociologică, din reconsiderarea structurii și a conținutului științific al conceptului din perspectiva specificității valorilor pedagogice de natură socială. Prin inteligență socială a cadrelor didactice înțelegem un sistem de competențe sociale, exprimate în termeni de valori specifice comunicării pedagogice: în aria personală prin orientare pozitivă spre succes, rezistență la dificultăți, în aria relațională prin empatie, asertivitate și integritate; în aria de rezonanță socială prin atingerea retroacțiunii optime, înțelepciunea și responsabilitatea pedagogică, care permit managementul eficient al interacțiunilor comunicative în mediul socioprofesional pentru amplificarea culturii sociale. Astfel, cultura socială este un fenomen universal vehiculat prin reprezentări clare despre succesul social, determinate contextual, ce impregnează noi semnificații integrării eficace în comunitatea pedagogică. Noutatea și originalitatea cercetării constă în: conceptualizarea pedagogică a Modelului teoretic al inteligenței sociale a cadrelor didactice și definirea conceptului vizat; cercetarea experimentală a nivelurilor de dezvoltare a inteligenței sociale și descrierea profilului socioprofesional al cadrelor didactice în termeni de valori deduse din competențele sociale; crearea unui cadru științific de referință pentru studiul inteligenței sociale și elaborarea unor concluzii și difuzarea în mediul profesional a unor noi cunoștințe științifice privind inteligența socială a cadrelor didactice.

4. Programul de dezvoltare a inteligenței sociale a cadrelor didactice a fost conceptualizat și aplicat experimental pentru sporirea șanselor de adaptare și integrare socială în perspectiva construcției unei cariere pedagogice de succes, iar **formarea inteligenței sociale a devenit un obiectiv strategic al autoformării profesionale exprimat în termeni de dezvoltare a competențelor sociale**. Programul a fost proiectat pentru masteranzii din învățământul superior pedagogic (cadre didactice din învățământ general) și profesorii școlari de la cursurile de formare continuă. Traseul formativ implementat prin intermediul disciplinelor pedagogice de la program și prin activități planificate pentru studiul individual, integrate în seminariile universitare sub forma variatelor strategii de învățare socială, a discuțiilor în grup, a modelării situațiilor sociale specifice activității pedagogice. **Obiectivele activităților de învățare socială a profesorilor** au vizat: explicația problemelor sociale în care sunt implicate cadrele didactice și educații; analiza dificultăților sociale ale cadrelor didactice; motivația pentru învățare socială; interpretarea comportamentelor sociale; proiectarea activităților de dezvoltare socială utilizând diversitatea tehnologiilor învățării culturii sociale [33, p.20-23]. **Valoarea praxiologică a investigației** rezultă din: elaborarea metodologiei de cercetare, stabilirea strategiilor universitare de dezvoltare a inteligenței sociale a profesorilor; cercetarea experimentală a nivelurilor de formare a inteligenței sociale a cadrelor didactice; elaborarea și validarea experimentală a Programului de dezvoltare a inteligenței sociale pentru sporirea șanselor de adaptare și integrare a cadrelor didactice în perspectiva construcției unei cariere de succes; formularea unor concluzii științifice și recomandări cercetătorilor din domeniu, studenților, cadrelor didactice universitare și profesorilor școlari. **Problema științifică soluționată în cercetare** se referă la conceptualizarea pedagogică prin stabilirea conținutului științific al inteligenței sociale a cadrelor didactice, evocată prin definirea conceptului vizat și implementarea în practica universitară a Programului de dezvoltare a inteligenței sociale a profesorilor în perspectiva construcției unei cariere de succes și consolidarea culturii sociale în mediul socio-profesional.

5. S-a conchis că, formarea cadrelor didactice nu poate fi realizată după aceleași principii, strategii ca și alte profesii, ci doar prin respectarea specificității profesiei de pedagog, certificată prin următoarele argumente: profesia de cadru didactic se referă la profesiile umaniste; pentru exercitarea activității profesionale cadrele didactice poartă negocieri cu colegii și cu educații; profesorul propune proiecte educaționale de dezvoltare socială pentru elevi, iar reușita acestora depinde de gradul de adeziune al elevilor la aceste proiecte; profesia de cadru didactic este o profesie care necesită autodezvoltare permanentă în cheia provocărilor sociale;

sistemul educațional stimulează dezvoltarea culturii sociale; dimensiunea importantă și pentru sistemul de formare profesională a cadrelor didactice; conținuturile activității profesionale a cadrelor didactice trebuie orientate spre formarea la elevi a competențelor sociale, definite în documentele de politici ale educației ca și competențe transversale [40], [43, p. 400-404]. Dezvoltarea profesională se referă la responsabilitățile profesionale, componentă indispensabilă a culturii pedagogice și condiție a asigurării calității serviciilor educaționale. Formarea profesională continuă este orientată spre dezvoltarea competențelor necesare realizării eficiente a rolurilor, funcțiilor și a atribuțiilor cadrelor didactice [37, p. 62-71].

6. S-a constatat eficiența Programului de dezvoltare a inteligenței sociale a profesorilor, demonstrată prin dinamica pozitivă a valorilor inteligenței sociale măsurate experimental în procesul complex de formare profesională a cadrelor didactice care se reflectă în cunoașterea valorilor culturii sociale, afirmarea competențelor sociale, întemeiate de cunoașterea deontologiei pedagogice, în acord cu normele sociale în schimbare. Valorile inteligenței sociale rezultă din determinările pedagogice, fiind puse în mișcare prin intermediul normelor socio-profesionale ce reglementează activitatea pedagogică [41, p. 93-104].

Rezumând concluziile cercetării formulăm recomandări metodologice:

(a) Cercetătorilor:

- cercetarea pluriaspectuală a inteligenței sociale în variate contexte sociale;
- evaluarea impactului inteligenței sociale a cadrelor didactice în sporirea culturii sociale a generațiilor în formare;

(b) Conceptorilor de curriculum pedagogic universitar:

- formarea unor comisii și monitorizarea acestora pentru renovarea documentelor curriculare în vederea promovării inteligenței sociale, a evaluării calității procesului de învățământ în planul proiectării și realizării învățării sociale;

(c) Cadrelor didactice universitare:

- integrarea conținuturilor specifice formării competențelor sociale în curricula pentru învățământul superior;
- experimentarea permanentă a învățării sociale și dezvoltarea permanentă/validarea practică a inteligenței sociale în cadrul stagiilor profesionale;

(d) Profesorilor școlari:

- promovarea valorilor culturii emoționale în perspectiva consolidării acestor valori în cultura socială;
- adoptarea strategiilor de comunicare socială productivă în sens de comportamente sociale dezirabile.

BIBLIOGRAFIE

1. ALBRECHT K. *Inteligența socială: o nouă știință a succesului*. București: Editura Curtea Veche, 2007. ISBN: 978-973-669-314-4
2. AFANAS, A. *Teoria și praxiologia formării profesionale continue a cadrelor didactice*. Teza de doctor habilitat. Chișinău, 2022.
3. *Agenda de Dezvoltare Globală 2030*. Disponibil: <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/agendade-dezvoltare-durabila-2030>.
4. ANTOCI, D. *Teoria și metodologia formării orientărilor valorice la adolescenți și tineri*. Teză de doctor habilitat în științe ale educației. Chișinău, 2022.
5. BOROZAN, M. Explorarea carierei pedagogice pentru dezvoltarea competențelor emoționale. In: *Psihologie. Pedagogie Specială. Asistență Socială*. 2011, nr. 22, pp. 1-10. ISSN 1857-0224.
6. CAPCELEA, V. *Filosofia socială. Manual pentru facultățile socioumanistice*. Chișinău: ARC, 2009. 132 p. ISBN 9789975615402.
7. COJOCARU-BOROZAN, M., BUSHNAQ, T., ȚURCAN-BALȚAT L., ȘOVA T., ZAGAIEVSCHI C., ANDRONE S. *Glosar: român-englez-rus-francez-italian: Pedagogia culturii emoționale*. București: Ed. Moroșan, 2017. 465 p. ISBN 978-606-626-104-3
8. COJOCARU, V. Formarea culturii profesional-pedagogice a cadrelor didactice prin crearea unui mediu educațional în instituția de învățământ. În: *Volumul internațional „Frontiere deschise spre cunoaștere”*. Bacău: Smart Academic, 1 februarie, 2022. ISBN 978-606-063-249-8
9. COJOCARU, V. *Competențe decizionale ale managerilor în implementarea inovațiilor*. Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2017. 178 p. ISBN 978-9975-76-223-6
10. COJOCARU-BOROZAN, M., ȚURCAN-BALȚAT, L. Argumente teoretice privind studiul sociologiei emoțiilor. În: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare. Materialele Conferinței științifico-practice internaționale, Ed. 1-a, 27 aprilie 2017*. Bălți: Tipografia din Bălți, 2017. 364 p. pp. 219-223. ISBN 978-9975-132-97-8
11. COJOCARU-BOROZAN, M., ZAGAIEVSCHI, C., STRATAN, N. *Pedagogia culturii emoționale*. Chișinău: Tipografia UPS „Ion Creangă”, 2014. 200 p. ISBN 978-9975-46-214-3
12. CRISTEA, S. Competențe sociale în contextul învățării la distanță. In: *Revista Didactica Pro..., revistă de teorie și practică educațională*. 2021, nr. 2(126), pp. 52-56. ISSN 1810-6455. 10.5281/zenodo.4560634
13. CRISTEA, S. *Cultura pedagogică a profesorului*. In: *Cultura cercetării pedagogice: provocări și tendințe contemporane. Ediția 1, Vol.1, 5-6 iunie 2021*. Chișinău: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2021, pp. 22-34. ISBN 978-9975-76-345-5
14. GLAVAN, A. Calitatea vieții tinerilor din perspectiva sănătății. În: *Revista „Univers Pedagogic”, nr. 1 (53), 2017. p. 89 - 93. ISSN: 1811-5470*

15. GOLEMAN, D. *Inteligența socială. Noua știință a relațiilor umane*. Ed. a II a, revizuită. Curtea Veche, 2018. 576 p. ISBN: 978-606-44-0092-5
  16. ILICIEV, M. Particularitățile inteligenței sociale la studenți din perspectiva profilului profesional de personalitate. Rezumatul tezei de doctor în psihologie. Chișinău, 2023. 34 p.
  17. ILUȚ, P. *Psihologie socială și sociopsihologie*. Iași: Ed. Polirom, 2009, 570 p. ISBN 9789734614868
  18. JDERU, G. *Introducere în sociologia emoțiilor*. Iași: Polirom, 2012, 264 p. ISBN 978-973-46-2187-3
  19. PLATON, I. Formarea inteligenței sociale în adolescența timpurie. Teza de doctor, 2020
  20. RUSU, EL. *Formarea inteligenței emoționale a studenților pedagogi*. Teză de doctor în pedagogie. Chișinău: 2013. 252 p.
  21. SADOVEI, L. (coord.), BOROZAN M. (coord.) et al. *Contribuții pedagogice de transfer inovațional pentru renovarea paradigmei educației contemporane*. Monografie. Chișinău, Tipogr. „Garomont-Studio”, 2019. 336 p. ISBN 978-9975-134-86-6.
  22. SILISTRARU, N. *Etnopedagogie și educație*. Chișinău: CEP UST, 2021. 407p. ISBN 978-9975-76-295-3
  23. ȘLEAHTIȚCHI, M. *Liderii în dinamica reprezentării sociale: fundamente epistemologice și paradigme experimentale*. Referatul tezei de doctor habilitat în psihologie (prezentat în baza lucrărilor științifice publicate). Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2019/55214/mihai_sleahitchi_abstract.pdf
  24. ȘLEAHTIȚCHI, M. *O triadă indestructibilă: valori, lideri, reprezentări sociale*. În: Psihologie. Pedagogie specială. Asistență socială: Revista Facultății de Psihologie și Psihopedagogie specială a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, 2018, nr. 2 (51), p. 37-44.
  25. ȘOVA, T. Managementul stresului profesional al cadrelor didactice. Chișinău: Tipografia UPS „Ion Creangă”, 2014, 277 p. ISBN 978-9975-46-196-2
  26. *Strategia de dezvoltare „Educația 2030” și Programul de implementare a acesteia*
https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/strategia_nationale_de_dezvoltare_moldova_2030-t.pdf
  27. ȚURCAN-BALȚAT, L. *Formarea cadrelor didactice prin valorile toleranței*. Chișinău: Tipografia UPS „Ion Creangă”, 2015. 324 p. ISBN 9789975462426
- Limba străină**
28. AL-AYOUB, Z., ELIWAH, S., AL-GARALLEH, F. Social Intelligence and its Relationship with Communication Skills among Physical Education Students at Jordanian Universities. In: Dirasat: Educational Sciences. 2022, 49(1), 283–298. Disponibil: <https://doi.org/10.35516/edu.v49i1.719>
  29. GKONOU, C., MERCER, S. Understanding emotional and social intelligence among English language teachers. London: British Council 2017, 56 p. ISBN 978-0-86355-842-9

30. KIHLSSTROM, John F., CANTOR, N. Social Intelligence. In: STERNBERG, Robert J. (ed). *The Cambridge Handbook of Intelligence*. Cambridge University Press, 2020. <https://doi.org/10.1017/9781108770422>
31. THORNDIKE R.L., STEIN, S. An Evaluation of the Attempts to Measure Social Intelligence. In: *Psychological Bulletin*, 1937, pp. 275-285.
32. TURNER J. H., STETS. J. E. *The Sociology of Emotions*. Cambridge University Press, 2005. 349 p.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTOAREI LA TEMA TEZEI:

Articole în reviste științifice:

33. BUZENCO, V. Developing Teachers' Social Competences, an Imperative of Contemporary Society. In: *Revista Didactica Pro...*, revistă de teorie și practică educațională. 2022, nr. 2-3(132-133), pp. 20-23. ISSN 1810-6455.
34. BUZENCO, V. Inteligența socială în soluționarea conflictelor pedagogice. In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe ale Educației)*. 2019, nr. 9(129), pp. 109-113. ISSN 1857-2103.
35. BUZENCO, V. Profilul cadrului didactic-lider social. In: *Acta et commentationes (Științe ale Educației)*. 2022, nr. 1(27), pp. 142-148. ISSN 1857-0623.

Capitol în monografie:

36. BUZENCO, V. Explorarea carierei pedagogice prin inteligență socială. În: *Contribuții pedagogice de transfer inovativ pentru renovarea paradigmei educației contemporane*. Chișinău: Tipogr. „Garomont-Studio”, 2019. 336 p. pp. 258-286. ISBN 978-9975-134-86-6.

Articole în culegeri ale conferințelor științifice internaționale (peste hotare):

37. BOROZAN, M., BUZENCO, V. Imperative actuale privind cultura socială a studenților. În: *Filantropia – arta binelui*. București: Editura Universitară, 2020. pp. 62-71. ISBN 978-606-28-1112-9
38. BUZENCO, V. Personal identity development in adolescence. In: *Comunicarea Interpersonală Interpretări psihologice și filosofice. Ediția a 12-a*, Vol. 2, 14 mai 2021. România, Iași: Editura PERFORMANTICA, 2021, pp. 56-59. ISBN 978-606-685-794-9.
39. BUZENCO, V. The Imperative of building self-confidence as a basis for social intelligence in novice teachers. In: *Realizarea de sine - adaptare și integrare socială*. Volumul II, 30 octombrie 2019. Iași: Editura Ars Longa, 2019, pp. 11-15.

Articole în lucrările conferințelor științifice internaționale (R. Moldova):

40. BUZENCO, V. The Use and specificity of interpersonal therapy. In: *Cercetarea și inovarea educației din perspectiva exigențelor actuale ale pieții muncii*. Ediția 1, vol. 1, 30-31 octombrie 2021. Chișinău: Tipografia UST, 2021, pp. 134-138. ISBN 978-9975-76-368-4.
41. BUZENCO, V. Defining the interrelation of socio-emotional intelligence as an interchangeable approach leading to inter/intra personal success. In: *Cultura*

cercetării pedagogice: provocări și tendințe contemporane. Ediția 1-a, Vol. 4, 5-6 iunie 2021. Chișinău: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2021, pp. 93-104. ISBN 978-9975-76-345-5.

Articole în culegeri ale conferințelor științifice naționale:

42. **BUZENCO, V.** Problematika dezvoltării încrederii în sine în aria culturii emoționale a viitorilor profesori. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare. Ediția 1-a, 27 aprilie 2017*. Bălți: Tipografia din Bălți, 2017, pp. 223-228. ISBN 978-9975-132-97-8.
43. **COJOCARU-BOROZAN, M., BUZENCO, V.** Interferențe ale sociologiei emoțiilor cu filosofia emoțiilor în aria pedagogiei culturii emoționale. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare. Ediția 2-a, 27 aprilie 2018*. Bălți: Tipografia din Bălți, 2018, pp. 400-404. ISBN 978-9975-3260-0-1

ADNOTARE
BUZENCO Valeria

**„Conceptualizarea pedagogică a dezvoltării inteligenței sociale a cadrelor didactice”,
Chișinău, 2023**

Structura tezei include: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 288 de surse, adnotare (română, engleză), concepte-cheie în limbile română și engleză, lista abrevierilor, 144 pagini de text de bază, 19 de tabele, 49 figuri, 10 anexe.

Publicații la tema tezei: 11 lucrări științifice.

Concepte-cheie: inteligența socială, competențe sociale, cadre didactice, inteligența socială a cadrelor didactice, cultura emoțională, dezvoltarea inteligenței sociale, valori ale inteligenței sociale, profilul socioprofesional al cadrelor didactice.

Domeniul de studiu: Teoria generală a educației, Pedagogia culturii emoționale.

Scopul investigației constă în: conceptualizarea pedagogică a inteligenței sociale, elaborarea și validarea experimentală a Programului de dezvoltare a inteligenței sociale a cadrelor didactice pentru sporirea șanselor de adaptare și integrare în perspectiva construcției unei cariere de succes.

Obiectivele cercetării vizează: determinarea reperelor conceptuale ce definesc evoluția termenului științific de inteligență socială a cadrelor didactice; identificarea exigențelor privind dezvoltarea inteligenței sociale în procesul de formare profesională inițială și continuă a cadrelor didactice; elucidarea interferențelor semantice ale valorilor inteligenței sociale și a culturii emoționale în contextul problematicii formării profesionale a cadrelor didactice; cercetarea experimentală a nivelurilor de dezvoltare a inteligenței sociale necesară pentru descrierea profilului socioprofesional al cadrelor didactice; elaborarea și descrierea Modelului teoretic al inteligenței sociale a cadrelor didactice; elaborarea și implementarea Programului de dezvoltare a IS a cadrelor didactice; edificarea unui cadru teoretic particular și noi cunoștințe științifice specifice dezvoltării inteligenței sociale a cadrelor didactice.

Noutatea și originalitatea cercetării constă în: conceptualizarea pedagogică a Modelului teoretic al IS a cadrelor didactice și definirea conceptului vizat; cercetarea experimentală a specificului și a nivelurilor de dezvoltare a inteligenței sociale și descrierea profilului socioprofesional al cadrelor didactice în termeni de valori deduse din competențele sociale; crearea unui cadru științific de referință pentru studiul IS a cadrelor didactice și elaborarea unor concluzii științifice privind inteligența socială a cadrelor didactice.

Rezultate obținute ce contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante în cercetare se referă la conceptualizarea pedagogică a IS a cadrelor didactice prin stabilirea conținutului științific al termenului, descris în definiția originală; crearea unui cadru științific de referință privind inteligența socială a cadrelor didactice; cercetarea experimentală a IS și descrierea profilului socioprofesional al cadrelor didactice în termeni de competențe sociale; examinarea procesului de formare profesională a cadrelor didactice în planul IS; elaborarea și validarea Programului de dezvoltare a IS pentru sporirea șanselor de adaptare și integrare a profesorilor în perspectiva construcției unei cariere de succes; formularea unor concluzii științifice și recomandări privind autoeducația culturii sociale.

Semnificația teoretică a cercetării rezultă din: cunoașterea științifică a semnificației termenului de inteligență socială și studiul evoluției inteligenței sociale în literatura de specialitate; examinarea procesului de formare profesională a cadrelor didactice în planul inteligenței sociale; elucidarea interferențelor semantice ale valorilor inteligenței sociale și a culturii emoționale în contextul problematicii adaptării și integrării sociale a cadrelor didactice; clarificarea la nivel de structură și conținut a conceptului prin elaborarea unui Model teoretic al IS a cadrelor didactice în contextul modelelor conceptuale din literatura pedagogică.

Valoarea praxiologică a investigației constă în: studiul metodologiei de cercetare și dezvoltare a inteligenței sociale în literatura de domeniu; cercetarea experimentală a nivelurilor de formare a inteligenței sociale a cadrelor didactice; elaborarea Programului de dezvoltare a inteligenței sociale pentru sporirea șanselor de adaptare și integrare a cadrelor didactice în perspectiva construcției unei cariere de succes; formularea unor concluzii științifice și recomandări orientate spre cercetătorii din domeniu, studenții, cadrele didactice universitare și profesorii școlari.

Implementarea rezultatelor științifice a fost realizată prin validarea experimentală a Programului de dezvoltare a inteligenței sociale a cadrelor didactice cu masteranzii de la catedra „Psihologie și pedagogie”, UST și cu profesorii de la programele de formare profesională continuă în cadrul Facultății de Științe ale Educației, Psihologie și Arte, Catedra de științe ale educației, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți.

ANNOTATION
BUZENCO Valeria

"Pedagogical Conceptualization of Teachers' Social Intelligence Development", Chisinau, 2023

Thesis structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography from 288 sources, annotation (Romanian, English), key concepts in Romanian and English, list of abbreviations, 144 pages of basic text, 19 tables, 49 figures, 10 annexes.

Publications on the research topic: 11 scientific articles.

Key concepts: social intelligence, social competencies, teachers, teachers' social intelligence, emotional culture, development of social intelligence, social intelligence values, teachers' socio-professional profile.

Field of study: General Theory of Education, Pedagogy of Emotional Culture.

The purpose of research: pedagogical conceptualization of social intelligence, elaboration and experimental validation of the Program for the development of teachers' social intelligence aiming at increasing the chances of professional adaptation and integration in the perspective of building a successful career.

Research objectives: to determine the conceptual framework that define the evolution of the scientific term *teachers' social intelligence*; to identify the requirements regarding the development of social intelligence in the process of teachers' initial and continuous professional training; to elucidate the semantic interference of social intelligence and emotional culture values in the context of teachers' professional training; to conduct experimental research on the social intelligence development levels necessary for the description of teachers' socio-professional profile; to develop the theoretical Model of teachers' social intelligence; to elaborate and implement the Program for the development of teachers' social intelligence; to create a particular theoretical framework and new scientific knowledge specific to the development of teachers' social intelligence.

The scientific novelty and originality consist of: the theoretical Model of teachers' social intelligence and the definition of the researched concept; experimental research of social intelligence peculiarities and development levels and the description of teachers' socio-professional profile in terms of values derived from social skills; the creation of a scientific framework for the study of teachers' social intelligence and the elaboration of scientific conclusions regarding teachers' social intelligence.

The research results that contribute to the solution of an important scientific problem refer to the pedagogical conceptualization of teachers' social intelligence by establishing the scientific content of the term described in the original definition; the creation of a scientific framework for teachers' social intelligence; the experimental research of SI and the description of teachers' socio-professional profile in terms of social skills; examination of teachers' professional training process in the SI plan; the development and validation of the SI Development Program aiming at increasing the chances of adaptation and integration of novice teachers in the perspective of building a successful career; formulating scientific conclusions and recommendations regarding self-education of social culture.

The theoretical significance of the research results from: scientific knowledge of the meaning of the term *social intelligence* and the study of the evolution of SI in specialized literature; examination of the process of teachers' professional training in terms of social intelligence; the elucidation of the semantic interference of social intelligence and emotional culture values in the context of teachers' adaptation and social integration; clarifying the structure and content of the concept by developing a theoretical Model of teachers' social intelligence in line with the conceptual models from the pedagogical literature.

The praxiological value of research: the study of the research methodology and development of social intelligence in the specialized literature; the experimental research on teachers' social intelligence development levels; the design of the Social Intelligence Development Program aiming at increasing the chances of teachers' adaptation and integration in the perspective of building a successful career; formulating scientific conclusions and recommendations aimed at researchers in the field, students, university teachers and school teachers.

The scientific results have been implemented by means of experimental validation of the Program for the development of teachers' social intelligence with master's students from the "Psychology and Pedagogy" department, UST and with teachers from the continuing professional training programs within the Faculty of Educational Sciences, Psychology and Arts, Department of Educational Sciences, USARB.

BUZENCO Valeria

**„Conceptualizarea pedagogică a dezvoltării inteligenței sociale
a cadrelor didactice”,**

Specialitatea 531.01 – Teoria generală a educației

**REZUMATUL
tezei de doctor în științe ale educației**

Chișinău, 2023

Aprobat spre tipar 28.06.2023

Formatul hârtiei 60 x 84 1/16

Hârtie ofset. Tipar ofset

Tiraj: 30 ex.

Coli de tipar: 2.0

Tipografia UPSC, str. I. Creangă, 1
Chișinău, MD-2069